

WBK dertig jaar succes in (Oost-)Duitsland

Interview met Willem Breuker en Andreas Altenfelder

Achtergrond - 21 november 2005 - Auteur: Annemieke Hendriks

(21 november 2005) Afgelopen weekend werd de Nederlandse componist en musicus Willem Breuker in Berlijn bekroond met een *Ehrenurkunde* van de Deutsche Schallplattenkritik. Achter deze wat archaische naam gaat een gerespecteerd gezelschap muzikrecensenten schuil. Een van de leden van het Willem Breuker Kollektief speelde zondag op het feestconcert in Oost-Berlijn een thuiswedstrijd: de virtuoze trompettist Andreas (Andy) Altenfelder. Al in 1980 sloot de Oost-Duitser Altenfelder zich in Berlijn, 'Hauptstadt der DDR' bij Breukers ensemble aan. Een dubbelinterview met Breuker en Altenfelder.

Willem Breuker: "We speelden regelmatig in West-Berlijn en de jazzmusici daar hadden goede contacten met hun collega's in Oost-Berlijn. Zo werden we in de hoofdstad van de DDR uitgenodigd. Onze eerste concerten sloegen al in als een bom. Het was midden in de free-jazzperiode, toen iedereen zo luid mogelijk heel artistiek door elkaar heen stond te piepen. Bloedserieus ging dat eraan toe, zonder enige zelfspot. Duitsland is natuurlijk sowieso vrij heavy, zowel West als Oost. En daar kwamen wij, met onze speelse, onconventionele show."

En hoe kwamen Andreas Altenfelder en jij met elkaar in contact?

Breuker: "Onze hoornist Jan Wolf vertrok, we zochten een nieuwe koperblazer. Trompettist Boy Raaymakers kwam meteen met Andy aanzetten. Toen kreeg je dus dat gedoe van die Muur die ertussen zat. Ik zei, met die Muur heb ik helemaal niks te maken. Dat is gewoon een opeenstapeling van stenen. Er zijn papieren en stempels om dat gedoe in orde te maken."

Was dat niet rijkelijk optimistisch, Andy?

Andreas - Andy - Altenfelder: "Ja. Ikzelf had tot dan één keer toestemming gekregen om in West-Berlijn te spelen. Ik was daarna in de DDR teruggekeerd, dus ik werd betrouwbaar gevonden, maar veel hielp dat niet. Daarom nodigden we zoveel mogelijk musici uit het Westen maar bij ons uit."

"Wat was ik gelukkig toen ik eind 1979 een paspoort kreeg waarmee ik naar het Westen kon reizen. Maar die pas moest ik weer afgeven, want Willem schreef prompt een artikel voor een West-Duits muziekblad waarin hij het Stiefelsozialismus van de heer Honecker aan de kaak stelde."

Andy Altenfelder en Willem Breuker liggen dubbel van het lachen. Breuker: "Wie heb ik in dat stuk niet onderuit gehaald. Maar in de Duitse vertaling stond alles er plotseling zo serieus, zonder ironie. Wist ik veel dat die Oost-Duitsers zo'n blad ook lazen."

Altenfelder: "Ik had mijn koffers al gepakt en toen ging het niet door. Voor de rest van m'n leven niet, zo leek het. Maar mijn vriend Heiner Müller suggereerde dat ik een brief naar het ministerie moest schrijven, dat alles op een misverstand berustte. Dat Willem een parodie had geschreven en precies het tegenovergestelde bedoelde. Ik heb dat gedaan, en toen ik na een half jaar nog geen reactie had ben ik op aanraden van Heiner langs mijn neus weg gaan informeren hoe het nu zat."

"Tot mijn verbazing kreeg ik toen mijn paspoort en kon ik voor het eerst naar Nederland. Achteraf denk ik dat de behoefte van onze staat aan deviezen me erdoorheen heeft gesleept. Want ik heb ervoor betaald. Na afloop van elke buitenlandse tournee moest ik direct terug in de DDR, mijn pas afgeven en aan de grens ongeveer een kwart van mijn verdiensten betalen. Aan de staat, via een agentuur."

Breuker: "Wij hadden wel het voordeel dat we in de DDR op handen werden gedragen. In de loop van de jaren tachtig kwamen we op staatsuitnodiging spelen. Bij grensovergang Checkpoint Charlie konden wij gewoon doorrijden, terwijl we poen smokkelden bij het leven, en drank en allerhande rotzooi. Je had altijd veel te veel van die Oostflappen. Op een gegeven moment heb je wel genoeg schoenen."

Andy, veel linkse Nederlanders zagen de DDR toen als de betere Duitse staat. En jij, die pal aan de Muur woonde?

"Ook ik heb niet alles als negatief ervaren. Het verschil tussen arm en rijk was klein in de DDR, dat maakte de communicatie makkelijker. De buurman moest net als jijzelf vijftien jaar op een auto wachten, geld speelde daarbij geen rol. Nu zijn er veel armen, veel rijken en is de middenklasse erg klein."

Breuker: "Wij hadden wel het voordeel dat we er op handen werden gedragen. In de loop van de jaren tachtig kwamen we op staatsuitnodiging spelen. Bij grensovergang Checkpoint Charlie konden wij gewoon doorrijden, terwijl we poen

smokkelden bij het leven, en drank en allerhande rotzooi. Je had altijd veel te veel van die Oostflappen. Op een gegeven moment heb je wel genoeg schoenen. En ik ging natuurlijk niet zo'n jaren-vijftig-regenjas kopen."

Andy, werd jij aan de Duits-Duitse grens anders behandeld dan je Nederlandse collega's?

"Misschien wel, maar je krijgt routine. Als ik de grenssoldaat het gevoel gaf dat ik zijn werk accepteerde ging het snel. Op één keer na dan - Willem, mag ik dat verhaal vertellen? Welnu, ik kreeg in Oost-Berlijn een telefoontje uit Nederland, of ik een tuba wilde kopen en over de grens smokkelen. Ik wist dat mijn telefoon werd afgeluisterd, want om die reden had ik een telefoonaansluiting gekregen. Dus ik zei naar waarheid: dat doe ik niet. Ik kom kort erna aan de grens bij Marienborn en de grenssoldaat ziet mijn trompet. 'Wat is dat voor instrument?' Ik zeg, dat is een trompet. 'Zo, dat is een trompet?' Ja. Ik pak de trompet uit. 'Is dat geen tuba?', vroeg hij."

Breuker giert het uit. Altenfelder vervolgt: "Die soldaat had natuurlijk van hogerhand doorgekregen dat ik illegaal een tuba wilde uitvoeren. Hij ging zo'n hokje in om te bellen met Berlijn en ik hoorde hem brullen, want de verbindingen waren slecht. 'JAAA!!! NEE, hij zegt dat het een trompet is. Tuba? In orde!' De man komt het hokje weer uit en zegt: 'Zo, dat is een tuba.' Dat schrijft hij ook in de douaneverklaring. Enfin, een maand later kom ik terug, bij een andere grensovergang, want ik wil mijn moeder in Thüringen bezoeken. Ik moet die douaneverklaring laten zien. 'Aha, een tuba', zegt de grenssoldaat. 'Mag ik hem zien?' Ja, *bitte schön*. Ik pak mijn trompet uit. Alles in orde. Zo kwam mijn trompet de DDR als tuba ook weer in."

Het verhaal doet Altenfelder, zegt hij, altijd denken aan die mop waarin de Stasi een dagje gaat jagen. "Als de jacht is afgeblazen, blijken twee van de veiligheidsbeambten zoek. Twee anderen worden het bos in gestuurd om de collega's te zoeken. Daar zijn ze, op een open plek in het bos. Met knuppels staan ze op een konijntje in te meppen: 'Geef toe dat je een ree bent, geef het toe!'"

En hoe waren, Andy, je ervaringen met de West-Duitsers en de Nederlanders in deze jaren?

"Om eerlijk te zijn: elke keer als ik met mijn auto vanuit Berlijn, via Hannover en Osnabrück, bij Hengelo eindelijk over de Nederlandse grens was, was ik opgelucht. In de Bondsrepubliek gingen de gesprekken te vaak over waar je vandaan kwam, wat je verdiende, hoe groot je auto was. En nog. Voor mij was het beter geweest als de Hollanders hadden gezegd: we hebben ontdekt dat de DDR-mentaliteit erg op de onze lijkt: wij nemen de DDR over. Dan was West-Duitsland

ingekesselt geweest. Dat had ik fantastisch gevonden."

Annemieke Hendriks is freelance journaliste in Berlijn.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/1785/wbk-dertig-jaar-succes-in-oost-duitsland>